

BIODIVERSITEIT

AGENDA VOOR EEN EFFECTIEVE EN EFFICIËNTE ACTIE

Wie hoorde dit jaar nog een koekeek (foto) of nachtegaal?
Foto VildaPhoto © Yves Adams

Wie heeft er dit voorjaar al een koekeek gehoord buiten de beheerde natuurcomplexen? Vroeger hoorde ik hem thuis vanuit het open venster. In de jaren tachtig gold dat ook voor de nachtegaal midden in het dorp van bijvoorbeeld Boutersem of Meldert. Nu moet ik minstens 15 km fietsen om een nachtegaal te horen. Gelukkig zijn er nog enkele grotere beheerde natuurgebieden in de regio.

Het is midden mei en er is nog geen beweging rond de nestplaatsen van de jaarlijkse kolonie huiszwaluw aan het cultureel centrum De Velp in Opvelp. Ik zie wel dagelijks een sporadische boerenzwaluw, maar ook zij zijn schaars. Soorten als de veldleeuwrik zijn met meer dan 70% achteruitgegaan.

Dank zij projecten zoals Graan voor gorzen is de populatie van de geelgors, een andere soort die kenmerkend is voor het platteland in Zuid-Hageland en Brabants Haspengouw, goed geconsolideerd, terwijl de soort uit grote delen van Vlaanderen quasi verdween. Ook van een soort als de kneu, die tot 10 jaar geleden met zijn melodieuze zang op de wasdraad aan de achterdeur aanwezig was midden in het dorp van Boutersem, is nu bijna geen spoor meer. Als we een koppeltje vinden melden we het op www.waarnemingen.be.

Terwijl in bepaalde natuurgebieden door goed beheer een reeks zeldzame soorten duurzaam in stand kunnen gehouden worden en zelfs uitbreiden, is het bedroevend gesteld met de biodiversiteit in stad en dorp, en nog erger met de biodiversiteit op het platteland in de landbouwgebieden.

Als het om biodiversiteit in een streek gaat, zijn er uit dit verhaal twee lessen te trekken, ten eerste dat we de inspanning om tot bijkomende natuurgebieden te komen onverminderd moeten voortzetten, en ten tweede dat de discussie over de kwaliteit en de biodiversiteit van het agrarisch gebied, zijnde 47% van de oppervlakte van Vlaanderen, dringend moet gevoerd worden. Met argumenten en openheid tegenover landbouwsector.

Pleidooi voor versterking van de beheerde natuurgebieden als fundamentele peiler van elk geloofwaardig biodiversiteitsbeleid.

Dit jaar bloeiden voor het eerst meer dan 7000 brede orchissen in de Snoekengracht, daar waar in 1974 gestart werd met 17 bloeiende exemplaren. Hetzelfde verhaal geldt voor tal van andere beheerde natuurgebieden, die alle schatkamers zijn van biodiversiteit. Als je de bijdrage van gebieden als Torfbroek, Vorsdonkbroek, Schoonhoven, Demerbroeken, Dunbergbroek-Hagelandse vallei, Paddepoel-Velvevallei-Rozendaal, Aronsthoek-Getevallei, Rosdel en Hoegaardse valleien en andere niet meerekent, dan zou de balans van de biodiversiteit in Oost-Brabant volledig in het rood slaan. Dat deze gebieden als natuurreservaten konden uitgebouwd en beheerd worden, is enkel dank zij de volgehouden inspanning van teams van gemotiveerde en geëngageerde mensen. Zij werken jaar in jaar uit aan de uitbouw, het beheer en de maatschappelijke valorisatie van deze gebieden als 'natuur voor

iedereen'. In het biodiversiteitsverhaal kunnen we hier niet om heen. Binnen het ruimtelijk beleid moeten deze gebieden voldoende bescherming en kansen krijgen. De instelling van nieuwe beheerde natuurgebieden is de meest effectieve en duurzame wijze om de biodiversiteit te versterken en ontwikkelen.

We moeten ook durven opkomen voor meer differentiatie in 'natuur', gaande van onze intensiever beheerde natuurreservaten tot grotere natuurcomplexen met wildere en ruigere natuur en extensief beheer. Voor de grote natuurcomplexen denken we bijvoorbeeld aan de valleien van Gete en Demer. We mogen dit beeld niet loslaten.

Natuurpunt heeft nood aan mensen die vanuit een team en een duidelijk kader op verschillende plaatsen willen werken aan de uitbouw van beheerde natuurgebieden. Elk van de beheerde gebieden kan gelinkt worden aan gewone mensen die zich hier op een buitengewone manier voor ingezet hebben. Het succes van het biodiversiteitsverhaal en de slagkracht van Natuurpunt zal ook in de toekomst bepaald worden door het engagement van gemotiveerde en gedreven mensen die dit voor hun

Meer dan 7000 brede orchissen in de Snoekengracht of hoe biodiversiteit in de beheerde natuurgebieden in schril contrast staat met de soortenarmoede daarbuiten. Foto Rik Convents

gemeente of hun streek mee willen waarmaken. Specifiek voor het beheer leveren talrijke vrijwilligersteam goed werk, samen met de professionele beheersploegen van Natuurpunt. De orchideeën van de Snoekengracht, Vorsdonk of Papenbroek zijn daar het resultaat van. De inzet van de vrijwilligersteams zal in de komende zomerperiode weer cruciaal zijn voor het beheer. Voor erkende reservaten geldt er een beheersubsidie die in vergelijking met de beheersovereenkomsten voor landbouwers en met de uitgaven voor de beheerde gebieden van ANB bijzonder krap is en al sinds 1999 niet meer geïndexeerd werd, zodat door de inflatie er in reële termen een subsidievermindering plaatsvond van niet minder dan 20 %. Gehoopt wordt dat dit nog voor het einde van deze legislatuur door de Vlaamse Regering kan rechtgezet worden. Zelfs met deze aanpassing vergt het beheer van de jaarlijks gemaaide bloemrijke gebieden de inzet van vele vrijwilligers.*

Nood aan landschappelijke kwaliteit en aandacht voor biodiversiteit in het agrarisch gebied

Het agrarisch gebied bestrijkt 47% van de oppervlakte van Vlaanderen. In dit gebied is er ruimte voor een economisch duurzame landbouw. Maar duurzame landbouw heeft ook een inherente verantwoordelijkheid voor landschappelijke kwaliteit en biodiversiteit. In de vorige nummers van Natuur en Landschap kwam deze problematiek aan bod o.m. in de artikels rond de noodzakelijke koppeling van erosiebestrijdingsmaatregelen aan biodiversiteit, rond akkernatuur op het symposium van Terwuren, en het visieartikel van Lieven De Schampheleere in het vorige nummer. Ook in dit nummer van

*** Indexering natuurbeheersubsidie door Vlaamse regering goedgekeurd.**

Vandaag, vrijdag 15 mei keurde de Vlaamse Regering op voorstel van de minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur de indexering van de natuurbeheersubsidies goed. Dit is een erg belangrijke beslissing voor het beheer en de inventarisatie van onze natuurgebieden. De beheersubsidies was sinds 1999 niet meer aangepast aan de prijzenindex van materiaal en stijgende lonen. Natuurpunt heeft zo'n 16.700 ha waardevol natuurgebied in beheer waarvan 11.780 erkend als reservaat. Voor deze erkende gebieden zijn de natuurbeheerplannen goedgekeurd door de Vlaamse overheid. Een erkenning houdt in dat de overheid beheersubsidies vrijmaakt om de afgesproken doelen te bereiken voor de duurzame bescherming van zeldzame planten, dieren en ecosystemen. Deze middelen maken ook mogelijk dat de gebieden voor natuurbeleving en zachte recreatie worden opengesteld, dat hun educatieve waarde wordt benut en de soorten en biotopen worden geïnventariseerd en opgevolgd. Natuurpunt gaat spaarzaam om met deze financiële middelen en gebruikt ze om in samenwerking tussen vrijwillige en professionele medewerkers een maximaal natuur- en maatschappelijke rendement bereiken. Voor de 5000 ha nog niet erkende natuurgebieden – de procedure voor erkenning sleept al gauw enkele jaren aan – krijgt Natuurpunt geen subsidie voor het beheer en moet het beheer volledig op eigen kracht gebeuren.

Economische en duurzame landbouw moet ook samengaan met landschap en biodiversiteit. Een soort als de veldleeuwerik, poelen en graften zijn niet zonnevremd maar maken deel uit van het landbouwgebied. Foto's Jules Robijns

Natuur en Landschap zoemen we hierop in, meer bepaald op de rol en de taak, zoals wij die zien, van de regionale landschappen.

Als we praten over biodiversiteit, over kansen voor een streek, over duurzame landbouw, dan kunnen we niet om de discussie heen hoe in dit belangrijk deel van Vlaanderen kan gewerkt worden aan een landschap waarin naast landbouw ook biodiversiteit en beleving een kans krijgen. En er zijn kansen: kansen voor koppeling van de erosiebestrijding- en landinrichtingsmaatregelen aan de versterking van biodiversiteit, kansen voor inzet van de instrumenten van het Europees plattelandsbeleid en van het Europees landbouwbeleid voor diezelfde versterking van biodiversiteit. Pleiten voor Europese middelen en de eigenheid van het multifunctioneel Europees landbouwmodel heeft maar zin als dit ook resulteert in het behoud en de versterking van de publieke waarden. Kortom: als er nog taluds, bermen, landschapselementen zijn in het agrarisch gebied. We willen zeer duidelijk zijn: We hebben een warm hart voor de landbouw, die kansen moet krijgen voor de toekomst, maar deze toekomstgerichte landbouw heeft ook zijn verantwoordelijkheid voor het behoud en de ontwikkeling van landschappelijke kwaliteit en van biodiversiteit. We moeten dringend naar een standaard basiskwaliteit voor natuur en landschap in het héle Vlaamse platteland, aangevuld met resultaatsverbintenissen en overeenkomsten voor meer kwetsbare soorten. Concreet bepleiten we dat bij de inzet van de Europese landbouwmiddelen een verschuiving plaatsvindt van de middelen van peiler 1 (directe steun) naar peiler 2 (steun gebonden aan publieke dienstverlening zoals landschap, biodiversiteit, ecosystemendiensten).

Opvallend is dat uit een recente doorlichting van het Europees landbouwbeleid en de effecten op vlak van biodiversiteit blijkt dat Vlaanderen hekensluis is van de schaarse groep landen die min-

der dan 25% van de Europese landbouwbudgetten inzet voor peiler 2. Dit is het gevolg van een zeer sterke politiek-maatschappelijke alliantie die absoluut vasthoudt aan het klassieke landbouwsteunbeleid en de visie dat biodiversiteit, landschappelijke elementen, erfgoed en beleving zonevreemd zijn in het agrarisch gebied. Dat zulke achterhaalde visie nog steeds dominant is in de politiek, is ook het gevolg van een gebrek aan belangstelling voor het platteland buiten de natuurgebieden bij de andere maatschappelijke actoren inclusief de natuurbeweging. Als we het ernstig menen met de biodiversiteit, kan deze discussie niet meer uitgesteld worden. Integendeel, ze was beter gisteren gevoerd dan morgen. De terugkerende aandacht in het tijdschrift Natuur en Landschap is dan ook geen toeval. We willen met onze verschillende activiteiten en acties een bijdrage leveren aan dit debat en doen dan ook een oproep om het thema in alle afdelingen op te pakken in de milieuraden, gecoro's en ook via onze inbreng in de Regionale Landschappen. Natuurpunt Oost-Brabant maakt hier een punt van. En voor alle duidelijkheid: wie de geschiedenis van Natuurpunt Oost-Brabant kent, weet dat eens een actie of idee gelanceerd is, we die ook vasthouden en laten doorwerken doorheen de hele Natuurpunt-werking. Kortom de toekomst van het platteland met landschappelijke kwaliteit en biodiversiteit staat op de agenda.

*Hugo Abts
voorzitter Natuurpunt
Oost-Brabant*